

Til

Alle kommuner i Norge

Fra

NOAH – for dyrs rettigheter

Dronningens gate 13

0152 Oslo

register@dyrsrettigheter.no

Dato: 05.09.2022

SKUDDPREMIEORDNINGER BØR AVSLUTTES

Skuddpremier bidrar til å undergrave grunnleggende respekt for dyr og ordningene bygger på et utdatert natursyn. Forskning viser samtidig at skuddpremieordninger er meningsløse. NOAH oppfordrer derfor kommuner som har skuddpremieordninger til å avslutte disse.

NOAH erfarer at skuddpremieordninger ofte ikke oppfyller kravene i viltloven

I følge viltloven §51 kan skuddpremie kun fastsettes «for viltarter som har jakttid og som gjør skade» og det er i brev fra Direktoratet for Naturforvaltning til NOAH den 05.10.2012 definert hva skadebegrepet i loven omfatter: «*Skuddpremie er ment til å skulle stimulere til økt jakt og fangst slik at bestanden til en viltart som volder skade blir redusert. Med skade menes skade av et visst økonomisk omfang, og hovedsakelig skade på næring. Det kreves dokumentasjon om at arten volder vesentlig økonomisk skade på eiendom eller næringsinteresser. Dette kan for eksempel være en rovviltart som gjør skade av vesentlig betydning på bufe og tamrein*». NOAH erfarer at mange kommuner mangler dokumentasjon på at skade av vesentlig betydning på eiendom eller næringsinteresser har oppstått og at ordningene dermed ikke oppfyller kravene i loven. Videre står det i viltloven §51: «Fastsettelse av skuddpremie trenger godkjenning av fylkeskommunen eller den fylkeskommunen i samråd med direktoratet gir fullmakt». NOAH har erfarer at kommuner og lokale jeger- og fiskerforeninger i mange tilfeller utlover skuddpremier uten godkjenning fra fylkeskommunen.

Skuddpremieordningen er utdatert, uetisk og undergraver dyrevelferdslovens formål om å fremme respekt for dyr

Skuddpremier kan karakteriseres som et guff fra fortiden og en følge av et foreldet syn på dyr og natur. Arter som ikke regnes som «matnyttige» og som livnærer seg delvis av andre arter, fremstilles som «skadedyr», og forfølges og drepes med det mål å ta livet av flest mulig. Det er et paradoks at kommuner premierer jegere for å jakte på dyr som de har egeninteresse av å drepe - i en aktivitet som på ingen måte utgjør en samfunnsnytte. Veterinærinstituttet skriver følgende i en rapport bestilt av Mattilsynet («Konsekvenser av menneskelig aktivitet på dyrevelferd hos viltlevende dyr»):

«Skuddpremier og unntak fra bestemmelsen om yngletidfredning innebærer at enkelte arter blir sett på som "skadedyr". Dette reduserer angjeldende arts status, noe som kan resultere i mindre omtanke for at dyret ikke skal lide under jakt eller fangst. (...) Stempling av et dyr som "skadedyr" reduserer uvilkarlig dyrets status og øker faren for bekjempelse med uetiske midler.»¹

Skuddpremier medfører ikke bare økt jaktpress, men også økt fare for skadeskyting. Dermed kan de dyrevelferdsmessige konsekvensene av skuddpremie være svært omfattende både for de konkrete dyrene som skal jaktes på, og de dyptgående holdningene mot ville dyr i lokalsamfunnet. Veterinærinstituttets anbefaling er klar: «Adgangen til å gi skuddpremier som ledd i viltforvaltning bør fjernes.»

Det følger av dyrevelferdsloven §3 første punktum at «[d]yr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker». Ut ifra en alminnelig språklig forståelse av begrepet «egenverdi» innebærer det at noe har verdi i kraft av å være det eller den en er, uavhengig av om en har nytteverdi for andre. Dyrenes egenverdi gjelder også for dyr som jegermiljøer definerer som "uønskede" i norsk natur, grunnet en oppfatning om at de konkurrerer med dyr jegere ønsker "utbytte" av.²

Skuddpremieordningen er ikke i samsvar med tilkjennelsen av dyrs egenverdi i dyrevelferdsloven, og undergraver dyrevelferdslovens formål om å fremme respekt for dyr. NOAH mener derfor at adgangen til å gi skuddpremier som ledd i viltforvaltning av disse grunnene ikke bør tillates.

Skuddpremieordninger er ikke formålstjenlige

NOAH vil trekke frem en artikkel i Dagens Næringslivs magasin D2 publisert 9. april 2021³ som belyser den svært utbredte misoppfattelsen om at skuddpremieordninger reduserer bestanden av smårovvilt. I artikkelen beskrives det at: *"Til tross for at ledende forskere allerede på 1950-tallet kalte rovviltbekjempelsen meningsløs og skuddpremier for bortkastede penger, viser Dagens Næringslivs kartlegging at det finnes skuddpremie ordninger i én av fire norske kommuner."*

I artikkelen uttaler flere fagpersoner seg negativt til skuddpremier: Vidar Holthe, tidligere biolog i det som nå tilsvarer Miljødirektoratet, forfattet denne uttalelsen allerede i 1973: *"Ut fra faglige vurderinger trekker Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske (Nå Miljødirektoratet) i 1973 den statlige støtten til skuddpremie på rev og mink (en fremmed art i Norge), fordi «en har gjennom nåværende skuddpremieordning ikke kunnet påvirke bestanden av disse viltartene som har en så høy reproduksjonskapasitet».* Videre i artikkelen sier Holthe (som også har vært viltforvalter i Østfold samt utmarksrådgiver i Norsk Skogeierforbund): *"Den store sannheten er at innenfor lovens rammer er generell smårovviltbekjempelse som å øse vann ut av Mjøsa med bøtte."*

Fylkesmannen i Hedmark uttalte om skuddpremieordninger i 1997 (sitert i artikkelen): *«Faglig sett vil det være et tilbakeskritt og et dårlig signal at en på Statens grunn på nytt innfører slike ordninger.»*

¹ Cecilie M. Mejdell, Veterinærinstituttet «Konsekvenser av menneskelig aktivitet på dyrevelferd hos viltlevende dyr» (2004)

² Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 29

³ Dagens Næringslivs magasin, D2, 9. april 2021 <https://www.dn.no/staticprojects/special/premiedyrene/>

Knut Morten Vangen, seksjonsleder for viltseksjonen i Miljødirektoratet uttaler: «Vi antar likevel at de fleste slike ordninger i begrenset grad bidrar til bestandsreduksjon av de aktuelle artene, og at måloppnåelsen med ordningene derfor kan være begrenset.»

Politikere reagerer også og ønsker nå å fjerne skuddpremieordningen i sin helhet.⁴

Da Sandnes kommune skulle vurdere innføring av skuddpremieordning på rev ble det uttalt at: *“Effekten av skuddpremieordninger er faglig omdiskutert. Revebestanden ser ut til å variere fra år til år, også i områder uten skuddpremie på stedege viltarter. Tall fra Gjesdal kommunes skuddpremieutbetalinger mellom 2012 og 2016 viser eksempelvis store variasjoner fra år til år, tilsynelatende uavhengig av ordningen.”* og *“For tidligere Sandnes kommune ble ordningen med skuddpremie avvirket i 2006. Da klagen ble lagt frem for politisk behandling var begrunnelsen: «Grunnlaget for fjerning av skuddpremien var at denne ikke hadde særlig innvirkning på bestanden.»”*

NINA (Norsk Institutt for Naturforskning) understreker at intensiv jakt ikke senker rødvrebstanden, fordi den «kompenserer» med både reproduksjon og innvandring.⁵ Intens jakt på naturlig tilhørende arter er svært uheldig, da det ofte brukes uetiske metoder - dette er også tilfelle på rev (for eksempel hihundjakt). Effekten er ikke «balanse» i naturen, fordi en villet ubalanse fortsatt eksisterer pga. menneskelige interesser om kunstig «utbytte» fra ville dyr. NINA peker for øvrig på at redusert tilgang til mat fra mennesker (søppel, åte, jaktrester m.m.) - altså mindre menneskelig påvirkning - får dyrene til å utvide sine territorier og dermed redusere bestandens tetthet. Rødreven er i følge Scandfox en art med komplisert samspill på flere nivåer i sitt økosystem.⁶ Rødrev kan hindre mink (fremmedart) i å spre seg.⁷ Rødrev er samtidig selv bytte for ørn og større (truede) rovdyr. Dette viser at tiltak som f. eks. å stoppe utlegging av åte og hindre ville dyrs tilgang til søppelfyllinger kan være tiltak som vil ha en mye større effekt på revebestanden enn jakt.

I tillegg til at tankegangen bak skuddpremier («predator-kontroll») er feilslått og ikke forenelig med et biologisk forsvarlig natursyn, er det tydelig at metoden heller ikke «effektiv» i å oppnå det man ønsker (større bestander av enkelte dyr (som ofte ønskes som «jaktutbytte»)). Det faller på sin egen urimelighet at kommunen skal legge til rette med økonomiske insentiver for en ordning som er uten hensikt og samtidig er skadelig for naturmangfoldet.

Luxemburg forbød revejakt i 2015, men spådommer om at bestanden ville «eksplodere» slo ikke

⁴ Dagens Næringslivs magasin, D2, 14. april 2021

<https://www.dn.no/d2/friluftsliv/jakt/naturressurser/ville-dyr/politikere-reagerer-pa-skuddpremier-etterlevninger-fra-en-annen-tid/2-1-994931>

⁵ NINA temahefte 79: Jakt i Lierne – Om smårovvilt, rev og hønsfugl. Rapport fra smårovvilt-prosjektet «Jakt-i-Lierne» 2014/15 – 2018/19 Lars Rød-Eriksen, Pål F. Moa og Nina E. Eide

<https://brage.nina.no/nina-xmli/bitstream/handle/11250/2685750/ninatemahefte79.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁶ <https://www.scandfox.no/Fakta-om-rødreven#bestandsstørrelse>

⁷ Handlingsplan mot amerikansk mink (Neovison vison); Direktoratet for Naturforvaltning, DN-rapport 5 (2011) https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/dirnat2/attachment/2362/dn-rapport-5-2011_net.pdf

til. Sykdomsforekomsten ble imidlertid rapportert å være lavere enn i områder med intens jakt.⁸ Kanskje vil fravær av jakt føre til en mindre «stresset» bestand der reproduksjonsraten ikke er «på høygir», noe som igjen kan føre til bedre immunforsvar for dyrene. Ved å gå bort i fra tanken om predatorjakt har Luxemburg blitt i stand til å sette større fokus på de menneskeskapte årsakene til nedgang i biologisk mangfold for eksempel fuglearter, slik som landbrukspraksiser og tap av insekter som følge av menneskers arealbruk og forurensing. Det påpekes av miljøministeren at fasan eksempelvis var så godt som utryddet på 1980-tallet, samtidig som det ble drevet intens jakt på rødvilt - og at predatorjakt dermed er et blindspor.⁹

Skadeforebyggende tiltak er ofte fraværende

Det vises til brev fra Direktoratet for naturforvaltning til Fylkesmenn (2001), der det understrekes at det må utvises forsiktighet ved å godkjenne skuddpremie. Til tross for at forskriften som omtales i brevet nå er erstattet av ny viltforskrift gjeldende fra 2020, vil de samme prinsippene fortsatt gjøre seg gjeldende. Det står at det ved skuddpremier på bakgrunn av skade, skal gjelde samme kriterier som ved skadefelling, at man plikter i rimelig utstrekning å forsøke andre tiltak for å avverge skader.

Utdrag fra brevet: I forskrift om felling av viltarter som gjør skade eller som vesentlig reduserer andre viltarters reproduksjon (Rundskriv nr 6/97) er det gitt eksempler på arter og type verdier som artene kan gjøre skade av vesentlig økonomisk betydning på. Dette er verdier som hus, hage, åker, plante- eller frøkultur, aktivt drevne egg- og dunvær, pelsdyrfarm, fjærfeoppdrett eller viltoppdrett. DN har valgt å omtale dette da problematikken omkring felling av skadedyr kan sammenlignes med skuddpremie i vurderingen av hva som er en økonomisk skade. DN vil presisere at det ikke kan fastsettes skuddpremieordning for felling av skadegjørende vilt utenom ordinær jakttid. DN ønsker også å tilføye at et argument som "økonomisk potensiale for rettighetshaverne i utleie av småviltjakt" ikke vil være tilstrekkelig for å fastsette en skuddpremieordning. Det må derfor utvises forsiktighet med å godkjenne ordninger hvor det bare er snakk om vanlig predasjon, for eksempel skade påført vilt av kråke og mink.

I tillegg til skade av økonomisk art vil bestandsforhold for vedkommende viltart være sentral i vurderingen av om det skal fastsettes en skuddpremie. Det skal ikke stimuleres til å redusere en bestand under et nivå som vil være naturlig for arten i sitt leveområde. DN vil presisere at det ikke bør innføres skuddpremie kun ut fra et bestandsforhold. Enkelte steder har viltarters tilgang på menneskeskapt avfall ført til økning av bestandene. Dette gjelder spesielt avfall på fyllinger som kan fungere som fôringsplasser for en del rovviltarter, og som kan føre til at bestandsnivået blir større enn det ellers ville ha vært. I skadefellingsforskriften er det fastslått at eier, bruker eller rettighetshaver plikter i rimelig utstrekning å forsøke andre tiltak for å avverge skader, eller redusere predasjon før det blir gitt fellingstillatelse. Dette kravet bør også gjelde ved innføring av skuddpremie.

⁸ European Wilderness Society, 2018

<https://wilderness-society.org/success-for-fox-hunting-ban-in-luxembourg/>

⁹ Luxemburger Port, 16.07.2020

https://www.wort.lu/de/lokales/fuchsjagd-bleibt-verboden-5f104fa3da2cc1784e361c08?fbclid=IwAR23Wzn3nCUldcsyeJm5cCAS_CiCe9w-WFXwLzm5WcZgpUfGlyenXtwrXU

NOAH erfarer at det sjelden blir gjort forebyggende tiltak for å avverge eventuelle skader. Skuddpremie for å redusere rovdyrs naturlige predasjon bidrar samtidig til å avlede oppmerksomheten fra andre tiltak som kunne gi positiv effekt og det er disse tiltakene som bør være i fokus.

Konklusjon

På bakgrunn av forskning og faglig erfaring er det svært tydelig at skuddpremieordninger både er feilslåtte og uetiske: NOAH oppfordrer alle kommuner som har skuddpremieordninger om å avslutte disse.

Med vennlig hilsen

NOAH – for dyrs rettigheter v/

Maria Lien
Veterinær